

Om Kierkegaards Bibliotek

af NIELS THULSTRUP

I Aarbogen »Fund og Forskning i Det kongelige Biblioteks Samlinger« Bd. VIII, 1961, p. 79–127, har tidligere Bibliotekar, cand. mag. H. P. Rohde publiceret en Afhandling »Om Søren Kierkegaard som Bogsamler«.

Indholdet af denne Afhandling er ret broget. I en Bredde, der stærkt nærmer sig ordinær, journalistisk Snakkesalighed, anstiller Forfatteren Betragtninger over S. K.s Forhold til Kunstindustri, herunder Bogbind, hans Boligvaner, Spisevaner, Sans for hjemlig Hygge – som det hedder – og meget andet af samme Tønde. Det skal jeg her lade ligge. Hvem slige Udvortesheder endnu maatte interessere, kan jo selv læse derom hos Rohde – og hos hans mange Forgængere i Genren. Forfatteren ofrer ligeledes en halv Snes Sider paa en helt rørende Omtale af S. K.s Papirhandlere og Bogbindere, en livlig og elskværdig, en patriarkalsk, en gemytlig og senere forrykt etc. etc. Ogsaa det lader jeg ligge, og ligesaa hvad Forf. fortæller om S. K.s Boghandlere og hans Særpræg som Bibliofil. For Kierkegaard-Forskningen er alt dette kun af meget perifer Interesse.

Derimod er der Grund til at knytte nogle Bemærkninger til andre Afsnit i Afhandlingen, nemlig dem der omhandler S. K.s Bogsamling indholdsmæssigt og – i Sammenhæng dermed – Forf.s Omtale og Udnyttelse af den reviderede Udgave af Auktionskatalogen derover, som jeg i 1957 udgav under Titlen »Katalog over Søren Kierkegaards Bibliotek«.

Hvad denne Udgave angaar, saa har jeg jo i dens Indledning (især pp. 24–26) tydeligt angivet, efter hvilke Retningslinier jeg har udarbejdet den og hvilket Maal jeg har sat mig, saaledes at enhver, der beskæftiger sig med S. K.s som Læser og Skribent, kan se, hvad han kan vente at finde i min Udgave – og hvad han ikke kan faa Oplysning om deri. Ved simple Tegn er ved de enkelte Numre markeret, hvilke Bøger, jeg ikke var i Stand til at verificere. Af ca. 2200 Numre kunde jeg ikke med Sikkerhed identificere ca. 60, deriblandt nogle Ste-

reotypudgaver, forskellige Atlas o. lign. Det er beklageligt nok; men Forf. meddeler, ikke uden Triumf over sine egne Evner som bibliografisk Sherlock Holmes, at han har identificeret ogsaa disse faa Numre. Det stemmer nu ikke helt. De to Appendices i Auktionskatalogen medtog jeg ikke, da Tilhørsforholdet til S. K. er usikkert, og jeg gjorde ikke meget ud af Fortegnelsen over S. K.s egne Bøger – udfra den jevne Betragtning, at dem havde S. K. selvfølgelig staaende, og at Katalogen (Ktl.) først og fremmest skulde være et Hjælpe-middel til at finde ud af, hvilke andre Forfatteres Værker S. K. ejede – og maaske læste. I min Udgave gennemgik jeg heller ikke de bevarede Boghand-lerregninger (for at notere ved Numrene i Ktl., hvornaar S. K. havde anskaffet dem), og det gjorde jeg ikke, fordi enhver blot nogenlunde kyndig i de Sager ved, at Heiberg, Kuhr og Torsting forlængst har benyttet disse Regninger og deres Datoer i Noterne i den store Udgave af S. K.s »Papirer«.

Rohdes Fortjeneste er nu den, at han har verificeret de Numre, jeg ikke kunde finde ud af (i hans Bilag IV). Jeg ser bort fra, at han (ved Nr. 252) giver ganske samme Oplysning, som staar baade i Auktionskatalogen og i min revi-derede Udgave, nemlig »Et Bundt Smaa-Prædikener etc.«, og der skal vist ogsaa mere end almindelige menneskelige Evner til at finde ud af, hvad denne Betegnelse dækker over. Jeg ser ogsaa bort fra, at han har fundet Aarstal paa en komplet ligegyldig Tauchnitz-Lommeordbog, og at han i sine Bilag om-hygge ligt opregner alle de Udgaver og Oversættelser, S. K. ejede af Bibelen eller blot af Ny Testamente. Fuldstændighedsraseri kan undertiden være paa sin Plads, ja være ligefrem sympatisk; men hvad nu fx Ny Testamente angaar, saa ser jeg mig lykkeligvis i Stand til at meddele den for Forf. maaske over-raskende Oplysning, at samtlige Udgaver af denne tidligere saa udbredte og maaske ogsaa undertiden læste Bog faktisk indeholder det samme. Af Plads-hensyn skal jeg spare Læserne for Bevisførelsen! For en Bibliotekar er Pedan-teri maaske en Dyd, for andre er det mest til Besvær. Derimod kunde man fremsætte, som et fromt Ønske, at Bibliotekarer ogsaa, blot rent undtagelsesvis, viste en Smule Interesse for andet end Bogrygge og Titelblade, ellers kunde Bibliotekernes Hylder jo for deres Skyld lige saa godt fyldes med tomme, ind-bundne Cigarkasser, som de saa kunde muntre sig med at etikettere og ordne efter snedige Katalogiseringsregler.

En Fortegnelse, som Forf. bringer, over de af S. K.s Bøger, som Det konge-

lige Bibliotek købte paa Auktionen (Bilag I), er blot en Gentagelse af Oplysninger, som den grundige Sejer Kühle allerede for mange Aar siden har fundet frem. Listen over Bøgerne i S. K.-Arkivet (Bilag II) rummer ikke Overraskelser, saalidt som Bilag III. I Bilag V nævner Forf. 8 Numre, der ved Fejl beklageligvis ikke kom med i min Udgave. Bilagene VI, VII og VIII rummer ingen Overraskelser for kyndige.

I Stedet for simpelthen at bringe sine Korrektiver og Supplemerter til min Udgave af Bogfortegnelsen (hvilket maaske efter Forf.s Opfattelse ikke vilde have synet nok, da det kunde have staaet paa 4–5 Sider mod de halvthundrede, han faktisk har opblæst sine Betragtninger til), vil Forf. tydeligt nok sætte sig selv i Relief ved vidt og bredt at omtale mit Arbejde og mig selv paa en Maade, der stærkt nærmer sig det injurierende. Da det aabenbart er en for Forf. naturlig Tone og Udtryksform, skal jeg ikke opholde mig ved den, men blot – for at han dog muligvis kan forstaa, hvad her skrives – saa lempeligt prøve at synge med, saa det dog kan blive en Slags Duet.

Lidt henne i Afhandlingen (p. 84) fortællles om Størrelsen af S. K.s Bibliotek, og Forf. citerer Brøchners bekendte Udtalelse derom – ganske som jeg har gjort i min Indledning (p. 7 i min Udgave). Derefter spørger han »men hvad er et stort bibliotek?« og han nævner saa Omfanget af Kolderup-Rosenvinges, Rudelbachs og Wegeners Biblioteker – ganske som jeg har gjort i min Indledning og til Overflod i samme Rækkefølge. Er det mon ganske tilfældigt? I samme Afsnit nævner Forf. S. K.s Adgang til bl. a. Studenterforeningens og Athenæums Biblioteker. Jeg har sagt det samme; men heller ikke her henviser Rohde til min Udgave.

Paa den følgende Side (p. 85) giver Forf. en generel Karakteristik af Indholdet af S. K.s Bibliotek – og atter kan man sammenligne den med min og finde vidtgaende Overensstemmelse. Da Rohde aabenbart sætter stor Pris paa, hvad han selv har skrevet, saa er det paafaldende, at han rakker min Udgave ned, selv naar der staar det samme! At der staar det samme, baade hvad faktiske Oplysninger og Vurderinger angaar, det nævner Forf. ikke med eet eneste Ord – og nøder derved mig til at sige det.

Paa samme Side siges, at skulde man tro Auktionskatalogen, har S. K.s Bibliotek kun været paa godt og vel et Par Tusind Bind, »men han kan have haft – og har haft – bøger, som idag ikke kan identificeres.« Ja, det er rigtigt,

men Forf.s Fortsættelse er rent Gætterier eller meget misvisende. At S. K. kan have skilt sig af med Bøger »som kunde fortælle eftertiden mere om ham, end den havde godt af at vide« er Gætterier og tillige en Insinuation. Bevis er der ikke Skygge af. Tænker Forf. sig maaske, at S. K. paa sit Natbord havde et slidt og indstregt Exemplar af Sues »Paris' Mysterier«, eller fx af Madam Mangors Kogebog, som han smed i Kakkellovnen for at en nysgerrigt snagende Eftertid ikke skulde faa Nys om hans sørgelige Tilbøjeligheder? Naar Forf. derefter siger, at Auktionskatalogen er en vigtig, »men samtidig meget svigefuld« Kilde til vor Viden om S. K.s Bogsamling, saa er det i bedste Fald uheldigt udtrykt. At en Fortegnelse er ufuldstændig (for saa vidt Ktl. kun rummer de Bøger, S. K. ejede ved sin Død ÷ dem, der blev udtaget før Auktionen) er jo dog ikke det samme, som at den er forkert, svigefuld.

Forf. hævder (p. 85), at »det man forventer af en saadan udgave« som altsaa min, er »først og fremmest, at den simpelthen erstatter det oprindelige katalog«. I Stedet for man skulde der nok have staaet jeg H. P. Rohde. Det er udtrykkeligt sagt, at min Udgave er lavet som et Hjælpemiddel ved Studiet af S. K.s specielle litterære, filosofiske og teologiske, altsaa stort set boglige Forudsætninger, medens den ikke skulde erstatte den gamle Auktionskatalog, der har de utroligste Fejl i Angivelserne. Skulde de maaske efter Forf.s Mening have været trykt med, saa havde det unægtelig været nemmere for mig – men ikke bekvemmere for Brugerne – blot at faa lavet et fotografisk Optryk. Det maa vist være Forf.s Mening, for han kræver »præcis gengivelse af det oprindelige katalog«, hvilket maa indbefatte Fejl og Mangler. Med sin saa bibliotekarisk-bibliofile, sikkert nitide og i hvert Fald nidkært hævdede Pegefinger bebrejder Forf. mig, at jeg ved min Fremgangsmaade (der bl. a. gik ud paa stiltiende og ikke højt talende at korrigere Fejl og Mangler hos *min* Forgænger) ikke har tilvejebragt et brugbart Arbejdsinstrument. Nej, sikkert ikke til hans ganske udvendige Interesse for S. K.s Bøger – skønt han i vid Udstrækning har brugt dets Oplysninger, ganske vist uden at meddele, at det er derfra han har dem – og saa vil han yderligere paastaa, at jeg har »foreholdt læseren vigtige oplysninger«, og som Exempel ved han intet bedre at meddele, end at jeg ikke har noteret, at S. K. ejede flere af sine egne Bøger i svensk Oversættelse! Det er der da ikke noget underligt i, og det siger intet som helst om S. K. som Læser.

Hvad iøvrigt Minimumskravene til et brugbart Arbejdsinstrument angaar,

saa har det, som jeg har lavet, bevist sin Anvendelighed til sit specielle Formaal. Det kan man fx se i nogle af de kommenterede Udgaver og Værker, der siden er fremkommet, i Disputatser og andre Afhandlinger, Rohdes medregnet, ligesaa.

Senere (p. 98) vender Forf. tilbage til sit kære Hovedsynspunkt, at man af Auktionskatalogen – som det udtrykkes – »ikke kan se . . . hvad han ikke har haft.« Er det nu saa underligt? Skulde man virkelig kunne se af Ktl., hvilke Bøger S. K. ikke har haft, saa maatte det jo ledsages af et Appendix paa 4–500 Folianter, eller hvor meget nu en Universalbibliografi vilde fylde! Forf. har dog vist blot faaet anbragt et »ikke« for meget, nemlig det sidste, og hans Mening er – forhaabentlig – simpelthen denne: vi kan desværre ikke af Ktl. se, hvad S. K. sit hele Liv igennem overhovedet har ejet af Bøger. Nej, selvfølgelig kan man ikke se det af en Auktionskatalog. Man kan jo ikke godt holde Auktion over fraværende Bøger.

Alene udfra S. K.s Værker og Papirer, som Forf. aabenbart staar i et lige saa udvortes Forhold til som til andre af de Bøger, han nævner, kan man – om man vil gøre sig den Ulejlighed – se, at S. K. naturligvis har læst og i flere Tilfælde ogsaa ejet andre og flere Bøger end der nævnes i Ktl.. Paa det Punkt var S. K. da ikke enestaaende, hans Auktionskatalog heller ikke.

For nu at støtte sin Idé, antager Forf. (p. 99) det ikke for usandsynligt, at S. K. har ejet mindst det dobbelte af, hvad Ktl. udviser, og (p. 98) siger han, helt medynkvækkende, at Ktl. kun repræsenterer »en ribbet bogsamling«. Hvad Omfanget angaar præsenterer Forf. igen kun det rene Gætteeri og han synes i det hele i sine Slutninger ganske ukendt med de elementæreste logiske Regler. Hvad Udtrykket »ribbet« angaar, saa kunde man med lige saa megen Ret sige revideret eller udvalgt. S. K. flyttede jo meget rundt, og alene derved fik han ret ofte Anledning til at gaa sine Bøger igennem og skille dem fra, han af en eller anden Grund ikke vilde beholde. Det kunde jo ligefrem være en Lettelse at slippe af med nogen med passende Mellemrum. Dertil kommer, at S. K. stod i et ganske frit Forhold til Bøger saa vel som til andre Ting: de var først og fremmest Redskaber til bestemt Brug, og havde nogle af dem opfyldt deres Funktion var der ingen Mening i blot at gemme dem. S. K. var da hverken Museumsmand, Bibliotekar eller Biblioman – heldigvis.

I min Indledning til Ktl. nævnte jeg nogle Exempler paa Værker, som kunde ventes at være i Samlingen, men som glimrer ved deres Fraværelse. Rohde kan

gerne have Ret i, at i nogle Tilfælde kan det – ud fra Boghandlerregningerne – godtgøres, at de engang har været i S. K.s Eje; men i de fleste Tilfælde kan man blot anstille Formodninger.

Saa vil Forf. godhedsfuldt tage S. K.s Bogsamling i Forsvar mod mig, hvilket er overflødigt, da jeg ikke har angrebet den.¹ Han nævner saaledes (p. 98), at naar jeg finder det underligt, at S. K. ikke havde Strauss' »Leben Jesu«, saa havde han »dog Hases«. Dette »dog« røber Dilettanten hvad Indholdet af Bøgerne angaar. Det kan være meget godt, at S. K. har ejet Hases, men, højstærede Hr. Bibliophil, Strauss' og Hases Bøger om samme Emne forholder sig som Ild og Vand – og det var Ilden jeg forgæves søgte. At han skilte sig af med Hases Bog som Hyldefyld, kan en Læser af den Slags Bøger udmærket forstaa.

Endelig er der de to Tillæg i Auktionskatalogen. Derom skriver Forf. et Par Sider, mest mod Kabell og mig; men selv om han med et Par Exempler (ud af de halvsyvende hundrede Numre Tillæggene rummer) vil gøre det sandsynligt, at de kan have tilhørt S. K., saa siger han dog selv (p. 101), at om Tilhørsforholdet ved man intet sikkert. Jeg vil ikke modsige ham; men naar han intet sikkert ved, saa er det bedre at udelade dem (hvilket jeg har gjort – og han selv med!). De er jo heller ikke utilgængelige. De findes i det af Forf. saa højt værdsatte gamle Auktionskatalog, der jo er let tilgængelig paa Det kongelige Bibliotek, hvis Personale i sin Tid under mit langvarige og besværlige Arbejde med at revidere det, fra den højeste Ledelse til den laveste ansatte paa een Undtagelse nær ydede mig al mulig Hjælp.

¹ Lad mig her, hvor der lige er Plads, blot minde om S. K.s Syn paa sin Tids nitide Bøger, som fx Heibergs »Urania«, hvorom han skriver bl. a.: »Ja naar man er saaledes udstyret, saa kan man sagtens vise sig for den undrende Mængde; end ikke Salomon Goldkalb i al sin Pragt var saaledes paaklædt; dette her er jo det bare Guld. Kjøber ingen anden denne Bog, saa kjøber Kunstammeret den.« (cf. min Udg. af »Efterskrift« Bd. II, 332).